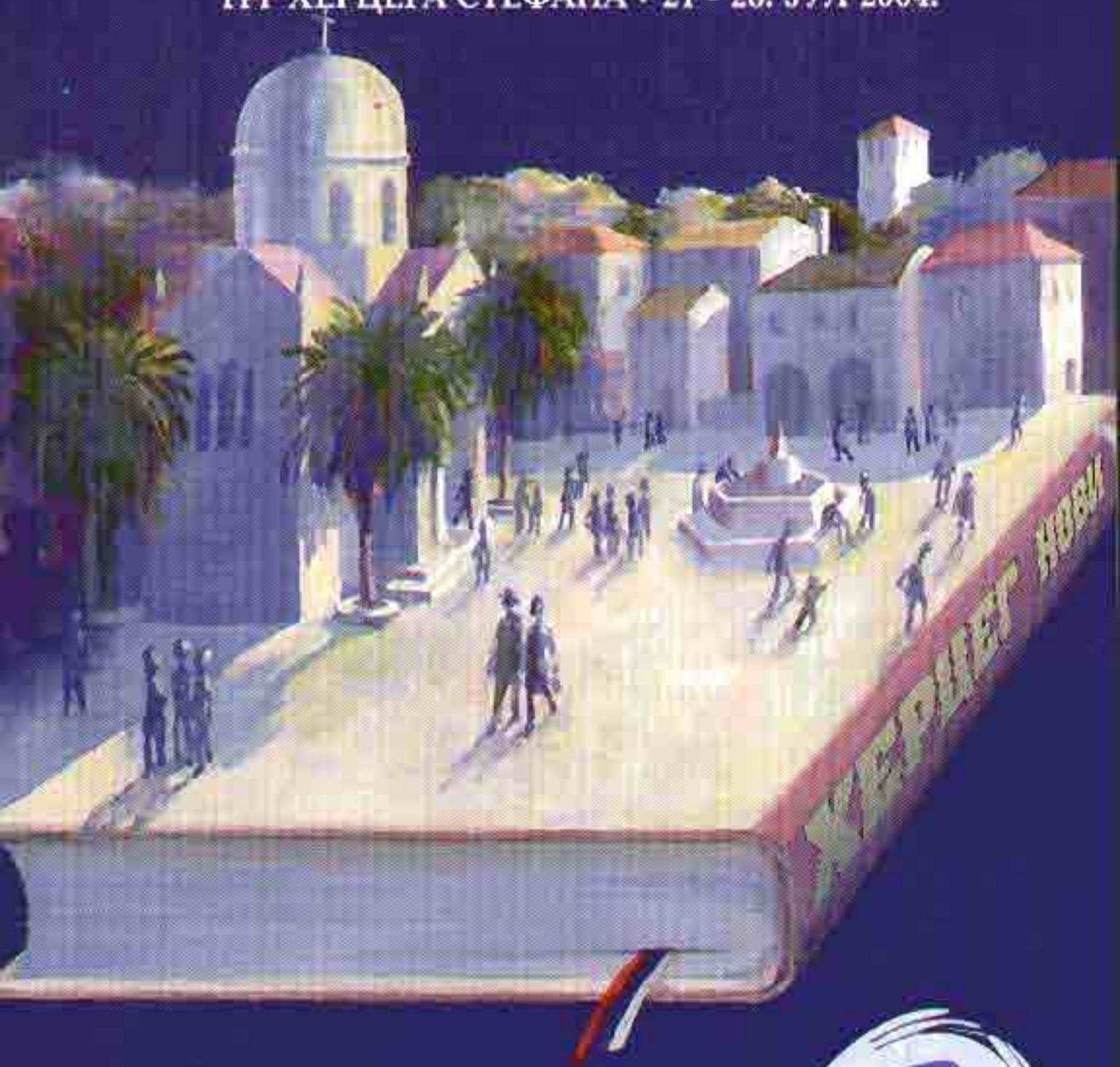

ХЕРЦЕГ НОВИ
МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА
"ТРГ ОД КЊИГЕ"

ТРГ ХЕРЦЕГА СТЕФАНА • 21 - 28. ЈУЛ 2004.

БИЛТЕН

2

21. 07. (сриједа) у 21 : 00

Херцеговска Белависта била је препуна заинтересоване публике, издавача, поштовалаца писане речи на отварању «Трга од књиге». У спомен на 200 година Првог српског устанка и учешће Бокеља у њему црквени хор Свети Василије Острошки из Кумбора запјевао је «Воетани Србијо», а у име града домаћина присутне је поздравио

Дејан Мандић, председник општине Херцег Нови

Сајам књига у нашем граду отворен је први пут 1994. године, а његово треће отварање добило је међународни карактер и задржао га до данас. Истина, страних издавача, као учесника сајма, је некад било много више, чак више него што смо могли простора обезбиједити, било их је из Румуније, Македоније, Шпаније, Бугарске, Италије, Русије, Јерменије, Велике Британије и Грчке. Тада је сајам трајао по двадесет дана.

Држећи се начела да књига много ради за друштво, али и да друштво може много да учини за књигу, наш град се труди да ову манифестацију испоштује са њеним изграђеним међународним статусом. Херцег-Нови је увијек препознавао књигу, као симбол просвећености и веза међу људима и народима, зато је отворен за људе од пера, па је Херцег-Нови својеврсна отворена књига.

У овој књизи странице су исписивали сви, они, велики писци, који су о њему словили, радо долазили, или у њему живјели, остављајући ту књигу и за будућност.

Сајам књига је сабирање у част књиге, или око књиге, јер књига је увијек упућеност на другог, уважавање другог и призивање дијалога, а суштина књиге је отвореност.

Једна књига је као једна култура, израз свог времена, ослоњена на прошлост, упућена на будућност. Књига је симбол просвећености, а ово је јубиларна година од "наше истинске просвећености", како би рекао велики Доситеј Обрадовић, просветитељ међу просветитељима наше и европске културе.

21. 07. (srijeda) u 21 : 00

Ранко Јововић, отворио је «Трг од књиге»

Још и даље вјерујем у Поезију, Поезију, Поезију... али нето тако вјерујем – да неће спасити свијет... али му помаже, да лакше подноси самртничке муке... јер му помаже да лакше умре.

Још и даље вјерујем да Христово срце куца у Поезији. И да је Христ на земљи, међу нама, али, да још није вријеме да се појави... поново.

Још и даље вјерујем да ће морат побједити кукавичлук.

Још и даље вјерујем у Чуда. Зато и живим...

Да није тако, да не вјерујем, био бих на страни лопова, убица, манијака и лаких страсти... тукао бих се ... за новац.

Будући да свијетом влада мала памет, а Црном Гором још мања, будући да свијетом влада Наднечовјек, поријеклом од Јуде, који се нарочито размножио у данашњој Црној Гори – ми морамо удвостручити Вјеру. Ми морамо вјеровати, у оно мало моћи Поезије...

Дакле, свијетом, не владају ни умни, ни морални... Свијетом владају људска ништавила. Ово није никаква метафора. Ово је стварност снажна као ђаво. Морам рећи – Црна Гора, данас, полако луди. Понижава се, самопонижава... То је дух данашње власти, који упорно разара све што је људско, а нарочито разара Српску Црну Гору.

Још само књиге свијетле, ако свијетле, у овој ноћи, у овој бијесној политици што загади срце народа...

Ево се, сви носимо са овим болом, са овом отровном пустињом, што се зове, ако се још зове, Црна Гора.

Почасти у овој земљи – нико није доживио. Искрено говорећи, мене не радују ни Посмртне почасти... ако их буде.

Живио сам и живим као мој Српски народ – из Пораза у Пораз.

Овдје се, као и увијек, боре Добро и Зло.

Овдје су само мртви – живи. Они су наш ослонац, наш живи Дух.

Важно је шта они мисле о нама. Вјерујем, да је Његош, најумнији српски владика и пјесник...на нашој страни...

Дај Боже, да надалада Добро. Ако већ правде и љубави нема на овом свијету... У књигама има неке правде. Има неке љубави. И тачка...

Отварајући овај Сајам, куцамо на срце Свијета књига... а у срцу живи та љубав, ако је жива...ако све није илузија.

У програму отварања сајма наступили су глумци Дејан Ђоновић и Гојко Бурзановић. Ђоновић је говорио поетски текст о Херцег Новом «Ја, град на мору» књижевнице Вишње Косовић а Бурзановић Немањино завештање Светом Сави о уједињењу српских земаља.

*****публика о "Тргу од књиге"***публика о "Тргу од књиге"*****

Светлана Владушић, професор

С обзиром да је Сајам тек отворен нисмо имали прилику пуно да видимо, али чини ми се да има доста излагача.

Поново ћу доћи, али кад не буде оваква гужва.

У Игалу сам била прије двије године, али мислим да је ово боље и љепше мјесто. Окружено је лијепом природом, грађевинама и црквом. Све у свему, ипак је овдје упечатљивије иако је и у Игалу било успјешно.

*****публика о "Тргу од књиге"***публика о "Тргу од књиге"*****

Горан, студент из Херцег Новог

За и против Сајма – за – јер је лијепо мјесто на коме се сајам организује, и вријеме је добро одабрано, има доста издавача, а на први поглед чини ми се да има и занимљивих наслова

Против сам оваквих стереотипних програма и посебно против порука какве смо чули на отварању манифестације и то у Новоме. Ако је Сајам књига у Беогарду, старији, већи, значајнији од нашег могао да започне Новаљанин Драгољуб Ђуричић зашто није могао да то уради и у свом граду... Ако нам је прошле зиме гост био добитник НИН-ове награде зашто није могао он или неко од аутора награђених неком другом значајном књижевном наградом да отвори Трг од књиге...

*****публика о "Тргу од књиге"***публика о "Тргу од књиге"*****

Бојана, гост у Херцег Новом

Случајно сам прошла овим тргом и видела гужву. Одушевила ме идеја да се баш у оваквом простору организује Сајам књига. Супер је.

Програм је могао бити бољи. Има и добрих издавача мада нисам све видела па ћу, до краја летовања доћи бар још једном...

22. 07. (четвртак) у 21 : 00

«КАД СМО БИЛИ ВЕЛИКИ»
позоришна представа - ауторски пројекат
по текстовима Душка Радовића и Дејана Ђоновића

ПРЕСТАВА КОЈА ЋЕ ДА РАСТЕ И ДА СЕ РАЗВИЈА

Дјечја позоришна представа *«Кад смо били велики»*, у извођењу глумца **Дејана Ђоновића** и **Сејфа Сеферовића**, на Међународном сајму «Трг од књиге», испунила је трг максимално – није било мјеста ни за стајање. Клинаца и клинџа било је највише, а представа није оставила равнодушне ни одрасле, јер су се на моменат присјетили свог дјетињства, игара и ђачког доба.

Представа је пуна динамике, музике, пјесме, игре, а рађена је по текстовима **Душка Радовића** и **Дејана Ђоновића**, па смо питали Ђоновића, чији је текст у представи присутнији - Радовића или Ђоновића.

«Много више је Радовића, јер је много бољи пјесник од мене. Али ја сам убацио 15-20 својих стихова. То су, углавном, сонгови и неки дијалогски дјелови. Остало је поезија Душка Радовића. Уствари, смислили смо причу која се наставља на нешто што смо раније радили, а то је била прича о два клинца која се играју. Ми смо ту причу промијенили из корјена, окренули је наопачке и пуполке ставили на неку основу. Тако смо се појавили као два одрасла човјека која су на мамниом рођендану уграбили повољну прилику, попели се на таван гдје се присјећају свог дјетињства. Таван их је "ухватио" у своју причу, носталгија је урадила своје и они просто не могу да се олупру том сјећању на дјетињство. Починиу да се играју као кад су били мали,» испривао нам је Ђоновић.

Сејфа Сеферовића питали смо да ли је, поред глуме, био задужен за још нешто када је у питању ова симпатична представа.

«Ја сам задужен за техничке ствари. Првенствено мислим на реквизите, јер ја немам тај Божји дар за писање стихова, као што то има Дејан. Ми ћемо се трудити да убудуће убацимо што више његових пјесама.

Представа је уопште таква да се стално може допуњавати, проширивати, скраћивати... Може да се мијења, да се смишљају нове игре... Ово су нама претпремијере, без обзира што смо до сада имали три представе. Званична, велика премијера, биће у Подгорици, могуће половином септембра. Наравно, све уз велику помоћ Дјечјег умјетничког центра који је носилац ове продукције. То су, иначе, наше драге колеге – Жељко Радановић и Давор Драгојевић, који већ три године раде са дјецом кроз тај центар. Тако ћемо се трудити да што више радимо за дјецу и са дјецом», рекао нам је Сеферовић.

Глумцима је кажу најдраже, а и потврда је успјеха када се сцена прошири и када и публика почиње да учествује у представи. То се догодило и на "Тргу од књиге", у више наврата – дјеца су се укључила у представу, изишла на сцену, добила улоге...

«То смо намјерно урадили јер дјеца воле да глуме и да се појаве на сцени. Посебно када су ту глумци. Ми њима служимо као нека мала помоћ да се ослободе уз нашу помоћ. Они нама помажу да нам неке сцене буду пуније и комплетније. Тако се допуњавамо и једно вријеме заједно играмо представу да би била што интересантнија и занимљивија. Када неко учествује у представи, онда је то посебно занимљиво. Као што је нама двојици увијек занимљиво да играмо представу, без обзира колико је пута играли. Сто пута играли би ову представу и она ће нам увијек бити интересантна. Увијек се догоди нешто ново, нека нова инспирација, нека неочекивана идеја која се спроведе у дјело. Представа је живи организам који се стално мијења. Претпостављамо да ће за годину дана она бити потпуно другачија,» каже Ђоновић.

Глумци нису крили своје задовољство посјетом и реакцијом публике, а публика нарочито најмлађа није штедјела дланове.

«Ја сам пријатно изненађен јер знам о каквој се манифестацији ради. Мислим да би овакве ствари требало радити чешће на сјаму књига. И дјеца читају. Ако ништа друго, гледају сликовнице. А то је значајни дио издавачког програма књижевних кућа. Зато за дјецу треба много више програма» испричао нам је Сеферовић.

Ђоновић је додао да ова представа може да се игра по трговима, на улици, на обали..., јер нема никаквих посебних захтјева осим свијетла. А довољна су два рефлектора.

МЕНУЕРАЧНИ САЈАМ КЊИГА ПРЕТ ОД КЊИГА ЖЕЛЕНЕ ИЛИ НЕЖЕЛЕНЕ

« И тако ставимо рефлекторе у кола и можемо да играмо било гдје. Планирамо да играмо на сеоским подручјима, за сеоске школе, што би се рекло – одавде, па до Шула код Пљеваља, гдје смо једном већ гостовали. Испитаћемо при том и неке могућности ко би могао да помогне ову акцију како би посетили све основне школе (посебно сеоске) на подручју Црне Горе...» нагласио је Ђонових.

ЂОНОВИЋ ПРИПРЕМА ДВИЈЕ НОВЕ КЊИГЕ

Пошто Дејана Ђоновиха знамо и као доброг дјечјег пјесника, питали смо га шта тренутно припрема.

«Припремам двије књиге. Управо су ми из Креативног центра из Београда јавили да су нашли илустратора за моју књигу. Илустратор се зове **Андреј Бојковић**. Он је почео да ради и очекујем да ће књига бити на Београдском књижевном сајму... Још не знам њен тачан наслов. Има неколико варијанти, а мислим да ће се звати *«Одлична идеја»*, по наслову једне пјесме. Друга књига је Сликоница од 8-10 пјесама која ће изићи из штампе за мјесец - два дана. На њој ради проф. др **Вук Церовић** који предаје дјечју књижевност на Филозофском факултету у Никшићу.»

публика о "Тргу од књиге"публика о "Тргу од књиге"***

Јелена, ученица основне школе

Мени је било баш супер.

Купила сам двије књиге "Креативног центра"... и баш је гужва.

публика о "Тргу од књиге"публика о "Тргу од књиге"***

Сара, гошћа из Београда

А хоће ли бити још представа? Мени је ова била одлична али бих волела да видим још. Дошла сам са другарицом и њој се свиђа.

публика о "Тргу од књиге"публика о "Тргу од књиге"***

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА
ПРЕГЛЕД ОД КЊИГА
УМЕТНОСТИ И НАУКЕ

22. 07. (четвртак)

РАНКО ЈОВОВИЋ – ауторско вече

Друге вечери "Трга од књиге" у другом термину, од 22 часа, организовано је дружење с пјесником Ранком Јововићем. О његовој поезији говорио је Желидраг Никчевић, књижевни критичар, а стихове је уз аутора казивала Данијела Ђокић, која је била и водитељ програма.

Музиком је добре утиске употпунила Андреа Стоилков – *гитара*.

Желидраг Никчевић

Ранко Јововић – СУЗА МЕЂУ ЗВИЈЕЗДАМА

Ако је, према једној згодној дефиницији, пјесма облик језичне непослушности, а ако је, према другој, лиризам у ствари етика језика, онда се управо на самој граници ових лебдећих једначина може понешто важно рећи о Ранку Јововићу, пјеснику чија дуга авантура ефектно повезује јерес и помиловање, бунт и скрушеност.

У свакој фази и у сваком свом аспекту пјесништво Ранка Јововића прожето је снажном етичком димензијом; истовремено, оно је толико рањиво и непредвидиво, толико хировито, да се на сваком кораку законито јавља свеопшта субверзија. Читава једна компликована биографија, са свим њеним лирским ломовима, овдје је директно изложена лирској обради, а од стихова бољи инструмент за ту врсту искушења још није пронађен.

Јововић је један од оних ријетких дијагностичара који нигдје себе не изузимају, него напротив – свједоче својим животом једнако као и својим стиховима. Он, дакле, већ дуже времена покушава да пише на равној ноzi са стварношћу, примајући и узвраћајући ударе, али не узмичући никада. Невоље које га сналазе последица су његове осјетљивости и надмоћи – слободе да се говори мимо друштвено прихватљивих протокола, слободе да се буде другачији.

Веома рано је наш пјесник изборио право на самосталан и ексцентричан лирски глас, и тај глас постаје утицајан у мјери која превазилази уобичајена генерацијска повезивања.

Његова лирика спонтано преузима превратничку ulogu: на дјелу је плаховито негирање устаљених образаца пјевања и мишљења. Може се рећи да Јововићева пјесма коначно и неопозиво ослобађа пјесничку субјективност, бавећи се оним што је најинтимније и најкрхкије, без компромиса са малограђанском фантазијом и њој примјереним моделима изражавања. Пјесник је превише нестрпљив да би се посвећивао "правилном" симболизму, он нема времена за стилизације. Уз помоћ непосредног говора унутрашње драме, растрганим, јеретичким и крајње дирљивим исказима, он ће изложити беспштедној анализи и стварност која га окружује и сопствени регистар.

У тим крајностима вибрира жива садашњост и актуелност Јововићевог пјевања. Иако су те пјесме на први поглед записане узгредно, у магновењу, као помало неодговорне визије и мистификације, оне ипак љубоморно чувају страховиту енергију реализма. Ријеч је о брзопотезном демаскирању свакодневице, а у исти мах и о некој врсти искупитељске стратегије која не скрива блискост са молитвом. Мало је пјесника који тако непосредно отварају пјесму за тзв. непоетско градиво, који су истовремено тако романтични, што значи узвишени и патетични, и тако реалистични, што значи тако фасцинирани маргиналијама аутобиографског. Мало је пјесника који су свој идеалитет тако немилосрдно и плодотворно изложили свом релитету. Такав сусрет, наравно, оставља последице. Након превласти цинизма и деструкције ова поезија заплвила је у дубље и апстрактније воде. Појављује се и давно напуштена митска димензија пјесничког говора, указују се обриси бајковитости чију повишену дикцију пјесник и читалац понаскад једва могу издржавати. Лирске вибрације као да долазе из неке магловите колективне ризнице. Априорна трагичка нота повезује нас са оним што називамо душевношћу и бићем једног народа.

Важна компонента Јововићевог пјевања сада постаје глобални, патетизовани, веома амбивалентни патриотизам. Јововић га тематизује само обласно, али су зато готово опипљива мјеста на којима његова сензибилност бива из темеља потресена контактом отаџбине. Не дакле, никакве прокламације оданости или опијености духом националне заједнице – код Јововића је на дјелу знатно сложенији приступ. Ту су и револт и поруга, и тамни призори националне збиље у пуном обиму, ту је и покајање и праштање, бескрајна њежност, и вјера у понајбоље што овај народ има: у душу и чисте ријечи племена.

Као што Јосиф Бродски пише о А.и. Ахматовој, "пјесме о домовини су прожете готове неприкладном интимношћу" – мајсторством да се кроз призму појединачног срца проговори о теми чија нас општост застрашује.

Општи лиризам Јововићевог стиха још једном бива прочишћен лаганим подизањем емоционалне тензије, до границе која га сасвим приближава метафизичком прагу. Средства су још увијек довољно реалистична, још увијек кроз пјесму промиче болно искуство овоземаљског, али све као да говори у прилог оностраном. Појединачност је уздигнута до општости која нам се изненада обраћа дефиницијама. Он очигледно настоји да свој говор приближи самом средишту патње, да га учини максимално осјетљивим за голи откуцај сваког тренутка, при чему често добијамо тек фрагменте неког ширег и обухватнијег понављања, као у молитви.

Још је Бодлер говорио да је поезију, као и дух времена, могуће досегнути само уз помоћ ноћног и абнормалног. То су, каже Јововићев далеки предак, једине области у којима душа још може пјевати, узмичући пред просташтвом напретка. Слободно и пјеснички гордо боравити у средишту таквих дисонанци није нимало једноставно. Пјесништво Ранка Јововића може бити схваћено и као покушај да се та врста слободе понуди времену које се нажалост поноси другачијим вриједностима.

Овај човјек је прилично усамљен, много је више оних који се не усуђују да именују ни оно што им се дешава пред очима, као да су хипнотисани. Овај човјек свједочи да нас није баш сасвим напустила храброст говорења.

Ранко Јововић

У СТАЛНОМ РАЗГОВОРУ СА ЊЕГОШЕМ

Добитник сте бројних и најзначајнијих наших књижевних награда, шта вам оне значе?

Награде и значе и не значе пуно.

Да будем искрен, мени би значила нешто Његошева награда, јер Његоша највише цијеним и волим, са њим сам стално у вези, у сталном смо разговору.

МЕТАФИЗИЧНИ СВАМ КЊИГА
ПРЕГ ОД КЊИГА
ХЕРЦЕГ И НОВИ ГРАД

Да је среће у овој земљи Његошева награда би требало давно да стигне, јер Његошем добро зна, све он чује.

Његош зна да сам ја везан за њега, за његову поезију, метафизику, за његово осјећање, његову надију, његову борбу непрестану... Све то Његош добро зна и љут је што ту награду нисам добио прије 25 година када сам и ја био млад... сада сам стар и више ме не интересује ни та награда.

Његош је млад пјесник и чека ме... Горе.

Његошу је досадно са Шекспиром, Хомером, са њим су Бранко Миљковић ако су са њим Бранко Миљковић и Брана Петровић, са њима му је много љепше ...

Какав су Ваши утисци након ове вечери на "Тргу од књиге" ?

Нисам више баш у најбољој форми и не волим много да читам јер сам уморан, од свега, уморан сам и од Црне Горе... али пошто је Херцег - Нови град који још има нешто људско, који има нешто свето што ја волим, ето зато сам дошао, говорио ... и било је лијепо, чини ми се ...

Хоћете ли ускоро читаоцима понудити нову књигу?

Спремам нову књигу... много сам тога написао, али пишем и сада, пишем стално...

Ранко Јововић добитник је престижних књижевних награда:

*"Ристо Ратковић", "Марко Миљанов",
"Радоје Домановић", "Раде Драинац", "Лазар Костић",
"Грачаничка повеља"*

MEĐUNARODNI SAJAM KNJIGA
OD
23. 07. (petak)

Лазар Дробњаковић «Рисан и старе рисанске породице»

КЊИГА ЈЕ СПОМЕНИК ТРАЈНИЈИ ОД КАМЕНА И БРОНЗЕ

У оквиру првог дијела треће вечери Међународног сајма «Три од књиге» представљена је књига Лазара Дробњаковића (1924-2003) «Рисан и старе рисанске породице». О књизи је говорио дипломата у пензији Неђељко Зорић, приказ др Душана Живковића прочитала је водитељ вечери Драгана Симанић, есеј књижевника, књижевног критичара и преводиоца Златка Красног, који је био и рецензент ове књиге, прочитао је предсједник Друштва пријатеља Рисна Лука Видовић, док проф. др Војислав Становчић није дошао из оправданих разлога.

Неђељко Зорић:

ДЈЕЛО КОЈЕ НАДИРЕКТНИЈЕ СВЈЕДОЧИ О НАШИМ
КОРЈЕНИМА

Књига «Рисан – старе рисанске породице» аутора Лазара Дробњаковића води читаоца кроз лавиринте времена испуњеног разним несигурностима и опасностима – времена страдања, шибаног многим бурама и фортуналима, али и константном постојаношћу Рисна и Ришњана.

Но, миленијумско постојање Рисна може се посматрати само у склопу ширег истраживања прошлости олстајања и значаја опстајања – Боке – наше још увијек, нако све мање - поносне «Невјесте Јадрана», коју вјекovima многи просише и заручиваше, али је она остајала вјерна себи, свом камену и огњишту, свом цивилизацијском стожеру, својој мултиетничности и мултиконфесионалности, својој на далеко познатој толерантности – овом у свијету јединственом простору под пјесниковим Ловћеном и још вишим Орјенским горостасом – разућености обале, заливу у којем свјетлуцава модра пучина провоцира историјску машту, скоро на сваком кораку.

Рисан је саграђен на остацима темеља некадашњег Теутиног града Рисана, локалитета на којем се настављају археолошка истраживања. Смјестио се у приобаљу истоименог базена, који чини дно 105,6 км обалног појаса нама свима познатог Бококоторског залива.

Оно унутрашње бокелско море затварају «уста» или «бока» по којима је залив и добио име, а чију једну вилицу чини систем утврђења Арза, односно полуострво Луштина, а другу – утврђење рт Оштро, односно полуострво Превлака, чија је искључива функција вјековима била – дворишна заштита улаза у Бококоторски залив.

Та уста су вјековима била отворена према Јадрану, Егеју, Средоземљу – према колијевици медитеранске и европске цивилизације из чијих њедара су познати бокелски морепловци, међу којим и на далеко чувени рисански капетани – својим галијама и вапорима у своје домове, цркве, катедрале и манастире, палаци и градове, довозили и доносили културна и друга блага, цивилизацијска достигнућа са тих древних простора, да би затим, инспирисани истима и своја дјела стварали.

И управо, попут њих, путер књиге «Рисан – старе рисанске породице», наш завичајац Лазар Дробњаковић – чија ће столица за овим столом вечерас, на жалост, остати упражњена – годинама је минуциозно истраживао, прикупљао, у мозаик слагао дјело које вечерас промовишемо.

Стручњацима у овој материји остаје да научно ошјене ово, по мом суду вриједно дјело, дјело које је аутор задужио не само свој родни Рисан већ и историју Боке.

Дробњаковићево дјело најдиректније и најрјечитије свједочи о нашим корјенима. Оно и јесте најдиректнији одговор онима који нас данас покушавају поново крстити.

Ово је одговор покушајима нашег духовног клонирања, ово није наручено штиво, нити историја са два свједока које смо имали и имамо прилике да листамо у неким брошурицама са непознатим издавачем и појединим наводним «хроникама».

Дробњаковићево дјело доживљавам као својеврсни чин непристајања, немирења са разгађивачима и рушитељима духовне вертикале старосједилаца ових наших простора.

Потребно је зауставити насиље над историјом и науком. Пожељна историја не припада историјској науци! Из тјеснаца, у којем смо се нашли, треба научном истином поћи у сусрет новим видицима, а те видике ђам отварају и овакве дивне манифестације писане ријечи.

стицајем посебних, вама добро познатих околности за Боку Которску се са правом може казати да је на овом свом географском простору од давнина представљала: Исток – Запада и Запад – Истока. У таквом амбијенту је растао, одрастао и стварао аутор књиге коју вам вечерас приказујемо.

Др Душан Живковић:

КЊИГА ЈЕ СРЕДИШНИ ДИО РИСАНСКЕ ТРИЛОГИЈЕ

«За многе од њих, лијепо се састојало у томе: да људски и са великом душом издрже ударе судбине», мото је и идеја водила ове књиге. Иза обиља документарне грађе, која испуњава сваку страницу овог дјела, пулсира жеља и визија да се о Рисну и његовом миленијумском постојању напише што објективнија сага о томе како су се у овом бокешком амбијенту вјековима беспощадно сударале свјетске силе, освајале га империје, надирали завојевачи, крвиле се око њега вјере и расе, изграђивале се и разарале цивилизације, разарали земљотреси, мучила глад и немаштина, таманиле заразе и епидемије, а ипак се, упркос свему – опстајало и издржавало до дана данашњег.

Пред нама је комплексан увид у све то, ненаметљиво литерарно казивање, прича верификована чињеницама, занимљиво излагање праисторије и историје Рисна, односно Ризонијума, Ризонаса, Ризоникуса. Прво његово помињање, наводи аутор Дробњаковић, налази се у једном грчком трактату из четвртог вијека или чак из шестог вијека прије наше ере. И он, потом, описује све до сада пронађене трагове праисторијског времена, споменике (тумуле), на археолошким локалитетима откљивеним у залеђу Рисна.

Кроз својеврсни временско-историјски путопис аутор нас уводи лагано, сажето и аргументовано, у прадавну прошлост, приближава је нашем поимању и сензибилитету, тако да из дубине постојања израња слика коју памтимо, која нас чини још свјеснијом својих кођена, свог битисања, своје пролазности.

Није претјерано рећи да је аутор фасцинантно приказао значај Рисна у илирском периоду – III, II и I вијек п.н.е, и бурна дешавања у оној тада моћној држави, са краљем Агрном и легендарном му женом Теутом која је постала наследница свог убијеног мужа. Тада је Рисан био средишни град, са елементима завидне урбаности, насељима и утврђењима и великим бројем бродова. Али у неколико ратова, сатрло га је Римско царство. У њему се гаси владавина Илира, а за Рисан везује мит о самоубиственој смрти краљице односно царице Теуте. Њеном смрћу почиње романизација Боке, па су Римљани овим крајевима владали пет вјекова.

(Др Живковић даје даље осврт на Рисан за вријеме турске владавине - од XV до XVII вијека), с тим што га је од Турака неколико пута отимала Млетачка Република. Коначним ослобођењем од Турака , Млечани насељавају горштакчи живаљ из Црне Горе и Херцеговине «што је било од великог значаја за даљи развој Рисна и за његову етничку слику». Пропашћу Млетачке Републике (1797), у Боку допазе Наполеонове трупе, с тим што Француска Боку предаје Аустрији. Покушали су да Рисан и Боку ослободе Руси заједно са Црногорцима «и у том невиђеном одушевљењу владика Петар Први сазива Велику народну скупштину Црне Горе и Боке у Доброти која доноси декларацију о уједињењу и заједништву за сва времена». Ипак рушење аустроугарске империје Рисан је дочекао тек 1918. године и нашао се у дугоочекиваној и слободној Југославији.

Др Живковић описује међуратно вријеме, побједу Николе Турковића као комунисте на изборима 22. новембра 1936. године, народноослободилачку борбу и пад фашизма чиме почиње ново доба.

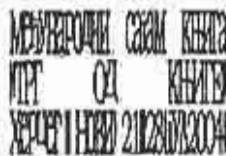
Круна ове књиге је ауторов опис 150 породица које су живјеле од XVII до друге половине XX вијека.

Неких породица више нема, али оне су, захваљујући овом проучавању и даље неутуђиви дио Рисна и његове прошлости. У овој монументалној књизи поменуто је преко 5.000 особа, о којима је краће или дуже, а о неким и опширније, писано. Тај податак, сам по себи, довољно говори. О свима њима писано је са подједанком топлином, али објективно и непристрасно. За поштовање је и обимност стране и домаће литературе, из свих научних области, коју је аутор користио. На крају бих посебно истакао да је ова књига средишни дио изврсно написане рисанске трилогије, будући да је аутор објавио прву књигу *«Рисан првих хиљаду година»*, која је већ распродата, а у штампи је и његова трећа књига *«Дробњаковићи у Рисну и њихова веза са породицом Сеферовић из Моршња»* са којом је и заокружио своје стваралачко виђење Рисна од искона до данашњег дана, овјековјечујући га мудром и одмјереном ријечју и као естетски истанчаном фотографском сликом.

Златко Красни:

РОМАН О РИСНУ И РИСАНСКИМ ПОРОДИЦАМА

Ако се фразом да живот пише романе жели рећи како нема тог литерарног ни умјетничког дела које би могло да захвати сву пуноћу, стваралачку и поништавајућу премаћ животних сила – онда та мисао несумњиво налази свој пуни израз у науку да се напише књига о граду Рисну и рисанским породицама. Свестан замке одвећ субјективног прилаза Лазар Дробњаковић је овај јединствени роман о свом вољеном граду (јер, по својим јунацима, по радњи која неометано тече, по неизвесности и по поглављима ово дело заслужује жанровску ознаку романа у модерном значењу тог појма) заодену у рухо хронике и фактографије. Мада, крајњи резултат није научно, још мање популарно-научно дело, већ, напротив, литература, лепа књижевност, презентована на крајње интригантан начин, јер тек ако ово штиво читамо кроз литерарну призму, отвориће нам се њена тајновита, између редова скривена значења, па чак и крајња сврха овог сваке хвале вредног списатељског пудухвата.

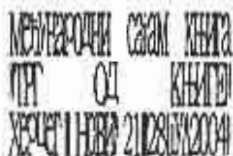
Реч је, наиме, о књизи коју су, као у древним списима, писали и онај који је све сакупио и потписао, али и сви они који су својим животним прилозима истовремено били јунаци и ствараоци.

Од сличних хроника и записа, ова књига се разликује и по негованом језику са премисама дијалекталне «патине» и уједначеном стилу који као да будри читаоца да не застане крај неког рукавца главног тока и не изгуби се у множини детаља као што га попут Теутиних новчића, мотре магнетском привлачношћу.

«*Рисанске породице*» Лазара Дробњаковића дело је које током захтева, можда, посебну врсту читалачког уживљавања, дакле оно што се назива интерактивним приступом. Наиме, кад год вам се у рукама нађе штиво са толико података, претпоставки, сумњи, предосећања и слутњи, где су понуђена објашњења тек врата иза којих се крију нова питања, где нема дефинитивних значења, већ само назначавања означеног и неозначеног, где су једина мерила хировитост људских судбина и необухватљивост историјских токова – јасно је да се оно мора читати између редова и да ће се прочитано потом тек преображавати у складу са вашим сензибилитетом, знањем и личношћу.

На страну чињеницу да ово дело, ако га схватимо као модеран роман, можемо читати од почетка према крају, али и на прескок, и од краја уназад, као и насумице – оне неће изгубити ништа од свог интерактивног квалитета.

Мотивисан љубављу према родном граду (и срећан је онај који има свој вољени град, ускликнуо је славни грчки песник!), ништа мање ни властитим прецима, а затим и њиховим животним и историјским суграђанима, Лазар Дробњаковић успешно је избегао нешто што многи нису: да напише још један од оних егзистичких, досадних и до слепила субјективно обојених квазимемоара каквим нас у последње време преплаваљују «значајне личности нашег времена».

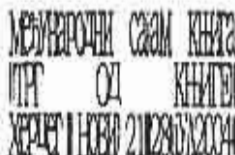
Нама сумње да ћемо поменуто умеће «учитавања» у његове тајне представљати читалачки изазов и у смислу тумачења различитих нејасноћа на етичком нивоу (нпр. како да неко умре од глади усред града, како да неко ко је једне лечио од истих буде покраден итд.). Таквих двосмислености и противречности има, наравно, свуда где се морал суочава са супротношћу: лаж са истином, лепота са ружноћом, слобода са издајом, а где ће то доћи до пунијег и видљивијег изражаја, ако не у малом месту као што је Рисан. Упркос својој љубави, која га је надахњивала да напише ово дело, аутор је очувао врлину трезвености када је требало да свој наум спроведе у дело.

Посматрано из перспективе са које је он сагледао Рисан – од 1000. година пре наше ере до 1945. – противречности које смо споменули сасвим се и без остатка уклапају у наше познавање људске природе. Јер, не крије ли се управо у прожимању добра и зла сав динамизам живота који волимо чак и кад је такав? Схватимо да љубав према граду не искључује оно што се не да сакрити, а то је људски живот са свим демонским противречностима, то су Сциле и Харидбе судбине, то је заправо оно што ово дело Лазара Дробњаковића чини живим. Укратко, то је оно што унапред резимира мото књиге: «За многе од њих лијепо се састојало у томе да се људски и са великом душом издрже удари судбине»

Суочавајући се са вечношћу, што је увек болно, аутор је овом књигом тај доживљај обогатио димензијом љубави.

Рисан, какав је био некад, и какав је био сад, тиме дефинитивно престаје да представља «белу мрљу» у том вртоглавом погледу на празнину времена, и усељава се у наше душе као нераздвојни део нас самих, знамење прастаре чежње и тежње да се човек не преда ништавилу пре него што остави племенити траг о свом постојању.

Подигавши вољеном граду споменик трајнији од камена и од бронзе, Лазару Дробњаковићу успело је да тај траг утисне у срца читалаца.

23. 07. (петак)

Књижевна заједница Херцег - Нови и писци у расејању

Треће сајамско вече завршено је уз прегршт стихова аутора који се препознају ријечима и музиком стихова на различитим континентима, у најудаљенијим градовима, чак и када су различитог сентибилитета, образовања, судбине.

Најљепши мост међу њима је саткан од поезије и љубави.

На "Тргу од књиге" наступили су:

Милутин Алемпијевић – рођен у Драчи крај Крагујевца, живи у Франкфурту на Мајни. Алемпијевић је оснивач књижевне радионице Франкфурт на Мајни. Писац је богатог литерарног опуса и на њемачком и на српском језику. Он је пјесник који непрестано пренспитује пјесму у њеној слободи, метафору у њеној тајновитости и стих у његовој ритмичности.

*"У оку ми заиграла змија
У трави је око изгубила
Очи су јој у ноћ процветале
Ноћ је ватром живом окрилила"*

*"Погнула се мука кроз крв и кости
к'о магла разлива ријека времена
гледам у себе, дубоко до васељене,
опчињена васколиким клијањем сјемена."*

Ово су стихови Снежане Вукићевић Чворо из пјесме "Погнула се ријека". О њој је пјесник Аца Секулић написао:

"Зачудо, пјесникиња као да нема сродника у поезији. Ова тврдња, ма колико дјеловала смјело, помало је запањујућа у данашњој "постмодерној". Никаква интертекстуалност, чак ни класичан утицај, не примјећује се у пјесмама Снежане Вукићевић. Пјесникиња је одиста самосвојна.

Душан Вујичић – рођен у Крагујевцу, професоровао у Есену, Њемачка, пјесник је истанчаног лирског сензибилитета. Филигрански ткани његови стихови и строфе вјешто спајају трагички немир и духовну запитаност.

*"Пођимо на мостове
 да будемо искра у тами
 што их брани."*

Вера Александрић – рођена у Обреновцу у руско-српској породици, деценијама живјела у Аустралији, сада је поново са нама. Она пјесничком ријечју сабира просторе и својом меличном поезијом, својом поетиком она исцртава пјесничке кругове и тражи свјетлост за човјека.

*"Дух песника Земљу надвисава
 тражи боља, већа остварења.
 На основу песничкога права
 хоће лепша, богатија зрења."*

Разиграна и разуђена медитеранска поезија, пјесник задојен морским таласима и херцеговским поднебљем који се увијек враћа корјенима.
 Драган Радовић

*"Точи небо, точи да напоји
 рогач, мрава, сјеме чемпресово,
 сред камена перје галебово,
 мокро ћути, усамљено подрхтава
 напусти га пјесма сунца,
 оставили га вјетру да размисли
 са сјевера ил' са југа"*

24. Јул (субота)

Представљање зборника радова из науке, културе и умјетности
«Бока», број 24

ОБИЉЕ НАУЧНИХ СТУДИЈА И ПРИЛОГА

У првом дијелу четврте вечери Међународног сајма «Трг од књиге» представљен је зборник радова из науке, културе и умјетности «Бока», број 24.

Овај веома цијењени часопис излази од 1969. године, са једном паузом од 1988. до 1999. године. У 24 досадашња броја објављен је 431 рад, на преко 7.200 страница, а у зборнику је до сада сарађивало преко 200 аутора.

Најновији број зборника «Бока» представили су проф. др Дарко Антовић, мр Илија Лалошевић, конзерватор савјетник и јерођакон Никодим Богосављевић.

РАДОВИ ИЗ АРХЕОЛОГИЈЕ

Отац Никодим Богосављевић говорио је као један од сарадника у зборнику «Бока» али и као управник археолошке ризнице манастира Превлака. Он је говорио о шест радова који су везани за археолошка истраживања, а радове је поређао хронолошким редом.

Први у том низу радова је рад Милене Вртић «Археолошка истраживања у Боки Которској као једини одговор на нека постављена питања».

«Овај рад и његов наслов могу се схватити као вапијући С.О.С. археолошке науке. С обзиром да је археолошка наука у Боки присутна дуги низ деценија, у међувремену се нагомилало много проблема који су постали насушна питања која је неопходно решавати.

Ради се о ревизионим и новим ископавањима и археолошким истраживањима, посебно када су у питању античке комуникације у Боки. Или, рецимо, неке несугласице између појединих тумачења, као што је случај са цртежима у Липшима», рекао је отац Никодим, напомињући да се слично догађа и када је у питању истраживање локалитета на Шурању које је обавио Павле Мијовић.

Други рад је проф. др Ђорђа Јанковића *«Условљеност оснивања Зетске епископије на Превлаци»*, а у ствари ово је саопштење са научног симпозијума *«780 година Зетске епископије»*. У овом раду, према мишљењу оца Никодима, износи се сасвим ново виђење о историјату Превлачког манастира.

«На основу грчичарије професор Јанковић издваја један слој, ког он ставља у период од седмог до деветог столећа на основу којег закључује да се ради о словенском односно српском периоду», рекао је отац Никодим.

Следећи рад из археологије је управо рад оца Никодима *«Теологија преградне плоче са представом лава из манастира Превлака»*, гдје је, како је рекао, успоставио један нови методолошки приступ односно да се теолошким приступом разријеше неке историско-умјетничке и археолошке дилеме и недоумице.

Рад Душана Синдика такође је тематски везан за Превлаку – *«Превлака 1124 и 1181. године»* гдје Душан Синдик износи неке нове детаље о власништву из аката которске општине и поставља се питање да ли је у то вријеме постојала црква..

У раду *«Ђураш – трећи витез у цара Стјепана»* др Гордана Томовић тражи одговор за надгробни лирилични натпис из средњег вијека, ко је у ствари био Ђураш. И шести рад из ове области је рад мр Миланце Јанковић *«Зетска митрополија на Превлаци у 15. вијеку»*.

«Она закључује да је сједиште Зетске митрополије коначно пресељено са Превлаке крајем тридесетих или почетком четрдесетих година 15. века», рекао је отац Никодим.

РАДОВИ ИЗ АРХИТЕКТУРЕ

Мр Илија Лалошевић је говорио о објављеним радовима у зборнику из области архитектуре.

То су радови: *«Палата Масаровић у Перасту»* Александре Капетановић, *«Обрада ентеријера у сакралној и стамбеној архитектури Пераста»* Јасминке Гргуревић, *«Црква свете Неђеље у Кумбору»* Зорице Чубровић и Јасминке Гргуревић и *«Црквени споменици на подручју Кривошија и Леденица»* (други дио) Катарине Николић.

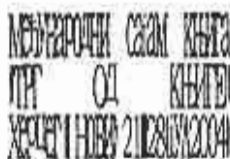
Мр Лалошевић се укратко осврнуо на сва четири ова рада.

«У свом веома исцрпном раду Александра Капетановић, поред архитектуре палате, даје и уводна излагања везана за историјат породице Мазаровић, почев од 14. вијека, па до данашњих дана, јер је успјела чак да пронађе и наследнике ове чувене породице из Пераста који живе у Италији и Русији,» рекао је мр Лалошевић, додајући да су у раду дате и друге барокне палате у Боки.

Говорећи о раду Јасминке Гргуревић, мр Лалошевић је истакао да на основу стилских карактеристика и сачуваних елемената, Јасминка Гргуревић о развоју насеља говори кроз четири фазе: период до краја 15.вијека, период од почетка 16. до краја 17. вијека, период током 18. вијека и 19 вијек и почетак 20. вијека.

Када је у питању рад Зорице Чубровић и Јасминке Гргуревић о цркви Свете Неђеље у Кумбору, значајно је откриће до сада непознатог дјела Трина Кокоче у овој цркви, што је посебно и скренуло пажњу на ову знатно оштећену грађевину, скромних димензија и архитектуре.

Другим дијелом рада о црквеним споменицима на подручју Кривошија и Леденица (први је објављен у «Боки, број 23) Катарина Николић је скренула пажњу на градитељско наслеђе овог подручја што је до сада било неистражено. И у овом другом дијелу, као и у првом, обрађене су још три цркве и то: црква Покрова Богородице на Драгаљу, црква Рождества Богородице у Малевом Долу и црква Светог Јована у Драгошевом Селу.

РАДОВИ ИЗ ИСТОРИЈЕ

Проф. др Дарко Антовић своје излагање о радовима из историје почео је и завршио истим ријечима: «Свима вама остаје онај много значајнији и слађи задатак, а то је да ову публикацију сами отворите и проучите, вјерујем од корнице до корнице.»

Професор Антовић је представно први рад у зборнику *«Бокелџи у Право српском устанку»* од Петра Шеровића, чиме је и овај часопис обиљежио 200-годишњицу Првог српског устанка у ком је учествовао и један број Бокелџа. Овај рад је прештампан из *«Историјских записа»* (1953). Занимљив је рад проф. Алојза Ујеса *«Припремање и проказивање прве представе Његошевог Горског вијенца у Рисну 25. фебруара 1851. године»*, што значи још за вријеме Његошевог живота.

Др Радомирка М. Радојевић наставља свој истраживачки рад о структури популације становништва у Херцег Новом од 1850. до 1989. године. Из тог периода ауторка је проучила 13.737 бракова, од којих су 274 били са истовјетним презименима.

Борис Дабовић, на њему својствен студиозан начин, обрадио је *«Осам деценија пливања и ватерпола у Херцег Новом»*, а др Горан Макеиmovић пише о интересовању Лазара Томановића за живот, владарску личност и дјело Петра Другог Петровића Његоша.

Анита Мажибрадић анализира један архивски докуменат о цркви Свете Ане у Херцег Новом из 1723. године.

Ту су и два рада професора Антовића. Први се односи на расправу о првим приказивањима *Горског вијенца* (прва представа у цјелину изведена је 5. јула 1891. године на Цетинју, до тада су извођени само фрагменти), а други је *«Цртице из историје сценских и позоришних догађаја у Котору од антике до данас»*.

Веома је занимљив рад Јелене Антовић о Илији Милошевићу, астроному сајетских размјера (1848-1918) који је открио двије нове планете (Унитас и Језефину), израчунао путању планете Ерос и добио је награду од италијанске и француске академије наука.

Слиједи рад др Душана Мартиновића *«Пет генерала Ивелића из Рисна у руској војсци»* (Симеон, Иван-Ивeља, Мирко, Константин и Петар Иванов) и рад др Борјанке Трајковић *«Игуман Дионисије Миковић и сарајевски часопис «Босанска вила» (1885-1914)»*.

Професор Антовић је посебно истакао рад Невенке Митровић *«Младен Црнотгорчевић (1863-1902) – прилог за биографију»*, чиме је ауторка «обезбједила значајно мјесто међу истраживачима Боке Которске».

Професор Антовић дао је кратак осврт на остале радове *«Две трговачке породице у Котору средином 15.вијека»* проф. др Драгог Маликовића и *«Посљедњи Ивелић, кроз поморство и поезију или пошто што није писано о Владузу Ивeљу»* Оливере Доклестић (инадахнут, pjesничким језиком написан рад).

У *«Прилозима»* је рад Чабe Мађара *«Капетан бојног брода Мирослав Штумбергер (1893-1983)»*, а у *«Грађи»* су радови др Горана Комара *«Велики и непознати дар библиотеци манастира Савина»* и Васка Костића *«Стари бокељски прописи»*.

У одјељку *«Саопштења»* је рад Вилме Ковачевић – *«Рекогносцирање: Британова пећина изнад Рисна»*, а у *«Приказима»* је приказ професора Антовића о књизи др Милоша Милошевића *«Поморски трговци, ратници и мецене»*.

«Овај број часописа *«Бока»* обухватио је изузетно озбиљне научне студије и прилоге», закључно је представљање зборника проф. др Дарко Антовић.

Музиком је програм представљања зборника Бока допунио гудачки трио из Котора.

24. 07. (subota)

ГОЈКО БОЖОВИЋ – ауторско вече

Желидраг Никчевић, о пјесништву Гојка Божовића

«ТИХО ПЈЕВАЊЕ» НАЈДАЉЕ СЕ ЧУЈЕ

Гојко Божовић – човек је који је сасвим млад стекао озбиљну репутацију у више књижевних дисциплина, додуше сродних, али је за такав распон и квалитет потребно више од радозналости. Потребно је бити полиграф, а Божовић то јесте:

Дакле: поезија, критика, есејистика, и врло динамичан, у међународним размјерама запажен уређивачки рад у "Стубовима културе", једној од наших најбољих издавачких кућа.

И у свим тим областима, у свим тим правцима развоја Гојко Божовић је достигао завидну висину, свуда је на самом врху, свуда максимално компетентан и уважен. Ја не знам за сличан примјер, не бар у нашој савременој књижевности, да је неко тако брзо и суверено освојио значајан и широк ауторски простор, успостављајући високе стандарде и критеријуме, и свестрано дјелујући у нашој књижевној култури.

И узгред буди речено, све то на један дискретан, култивисан начин, без помпе и рекламе, служећи се искључиво својим даром и рукописом.

Вечерас имамо прилику да ослушнемо и мало осветлимо његов поетски рад, који је морам рећи, на извјестан начин остао у сјени других Божовићевих интересовања. Најкраће речено, Божовићева поезија је, по свим досадашњим оцјенама, веома рафинирана. То су, дакле, текстови који подразумевају пажљивог и сензибилног читаоца. Од читаоца и слушаоца та поезија захтјева солидно познавање наше традиције, познавање поетског заната, контекста и интертекста. Зато притајену снагу и сложеност те поезије није баш једноставно дочарати и активирати.

На почетку, да не бих био усамљен, позваћу у помоћ ауторитете, рећи ћу шта о Божовићевој лирици кажу двојица врло добрих и строгих српских критичара, Михајло Панчић и Саша Радојчић. Познаваоци наше савремене поезије и људи са истанчаним поетским слухом...

"Гојко Божовић говори тихо, рекло би се са саме ивице чујности. Све његове песме су шапат. Монолог у шапату. А оно о чему говори такође нас упозорава на посебну, специфичну и ауторски препознатљиву поетику тихости. Лирско опажање света, оног видљивог и оног невидљивог, оног чујног и оног нечујног: ето, отуда полази Божовићева песма. А завршава најчешће у некој меланхоличној констатацији, у језичком сатрепету са предметима и људима.

Модерно српско песништво има савршено јасну и чисту традицију тихог певања: у тој традицији, подразумевајући је сваким својим удисајем, поезија Гојка Божовића налази своје природно исходиште."

Михајло Пантић

"Језичка и изражајна строгост ове поезије у уској је вези са њеном склоношћу ка елиптичним стањима у којима се до пуног значења долази преко неизреченог, преко оне белине између стихова која често говори више од самих речи.

Божовићев језик је притом врло тачан, рекло би се да он многе своје ефекте постиже повишеном концентрацијом рација – заштравајући прецизношћу да би већ у следећем кораку, афористичким начином ступио на тло логистичке и онтолошке парадоксије.

Кључна реч Божовићеве збирке је – одсуство. Своја истовремено скепсом обојена и меланхолична расположења овај песник постиже евоцирајући призоре минулог, изгубљеног или незадобијеног живота. Он не бежи ни од казивања о историјском и социјалном окружењу егзистенције, најувјерљивије реализованом у стиховима о суочавању са граничним ситуацијама ратних дана."

Саша Радојчић

Овим прецизним оценама ја бих додао и изразиту књижевну самосвијест, коју Божовић демонстрира унутар саме пјесме (што је веома компликован посао).

Читајући Божовића, ми се у ствари налазимо у предворју узалудности, у предворју једног рафинираног поетског фатализма, и резигнације пред управо изреченим. Колебања и глобалне сумње у свијет који сва своја писана свједочанства немилосрдно проћердава. Сумње у свијет који ништа не учвршћује, ништа не гради, ничему не дозвољава да доврши свој вијек. (Радојчић – одсуство, кључна ријеч).

Mađutim, ova poezija svojom unutrašnjom, implicitnom snagom i konkurencijom praktično demantuje svoje eksplicitno viђеe svijeta. Tu se egzistencija praktično prebacuje na drugi nivo, transformише se u pjesništvo samo. I zato су, између осталог, највећи песимисти европске поезије, па и највећи nihilisti, на један парадоксалан начин и највећи градитељи, само што је та градња много суптилнија, теже се види, склоњена је управо својом умјетничком snagom. (То је и парадокс "тихог певања" – да се најдаље чује.)

Гојко Божовић, о "Тргу од књиге"

Леп Сајам који се дешава на лепом месту, са доста издавача, доста занимљивих наслова

Сајмови књига, иначе имају продужене руке, некако се невероватно сабира та позитивна енергија књиге, овде, у Херцег-Новом, у Београду, Франкфурту, свуда где су књиге и читаоци и ту није битно колики је сајам, битно је да та и таква енергија постоји.

Квалитет је важан, али и да сајам постане лепа и добра, препознатљива традиција.

***** публика о «Тргу од књиге» *** публика о «Тргу од књиге» *****

Гордана Видаковић, тренер

Будући да волим поезију, задовољна сам избором који Сајам нуди, а чак сам и купила једну књигу љубавне поезије. Прошле године сам такође била овде и била сам одушевљена промоцијом књиге Љиљане Хабјановић Ђуровић. Ипак је лепши амбијент него у Игалу. Дошла сам у Херцег-Нови само ради Сајма и томе сам посветила цели одмор.

***** публика о «Тргу од књиге» *** публика о «Тргу од књиге» *****

Марија Јовановић «Као да се ништа није догодило»

На Међународном сајму *«Трг од књиге»* представљен је роман Мирјане Јанковић (1959) *«Као да се ништа није догодило»*. Јанковићева је аутор и књиге *«Сплеткарење са сопственом душом»* О новом њеном роману говорио је један од најкомпетентнијих тумача наше савремене књижевности др Александар Јерков.

проф. др Александар Јерков

ОЧАРАВАЊЕ, ИЛУЗИЈА, УМЕТНОСТ
ЗА БОЉУ СТРАНУ НАШИХ ДУША

Дешавања су стална.

Десило се вечерас да имам привилегију да говорим о овој књизи, да сам са вама, десило се вама да сте ту, на овом лепом тргу, али да би то што се десило био догађај мора се нешто преломити у нашим срцима и умовима, и тај догађај тог прелома не може се одиграти само луком вољом, не може се одиграти само развојем историје па да кажемо да је историја довела до тога да ово треба баш сада да се деси, него се мора догодити нешто што по значају обухвата ваше осећање живота и Мајину и моју потребу да се том вашем осећању живота приближимо.

Овај роман није само притајена хроника деведесетих година, она захвата целину 20. века и то не у било ком правцу. Захвата 20. век у оном правцу који треба да одговори на кључно питање – шта је то било у том веку.

Догодило се између осталог то да су се заправо промене идеологија, друштвених система и «савитљивост» историје испољили на људским бићима тако што ви развијате грађански живот, најђе револуција, читав из околности од којих зависи ваш живот. Постајете избеглице. Одете у неку другу земљу или град и живите тамо неки живот, а опет најђе неко историјско дешавање и збрише све што је траг вашег живота у свему томе. И опет морате да живите испочетка. Ти и такви догађаји који захватају одједанпут срж нашег живота су историјски догађаји, у бољем смислу речи повесни догађаји и они дакле говоре о томе да се нешто важно збива.

Роман није некаква повест, историја, нарочито не историја ситуација и стварности према говори помало о историји града, амбијента, архитектуре, оца које је способно да види лепоту града, што ми се чини смисленим да у Херцег Новом споменем, због традиције и културе коју треба подржавати, него говори о ономе што се важно догодило људима.

То су онда људи који нису локалног карактера, нису везани само за једно ситуацијско место. Све се у роману одиграва у кругу од неколико улица, неколико места, неколико топонима, али та бића која промичу овим романом, не прихватају само та места, него су они нека врста отелотворења, универзалне људске судбине.

Шта ћемо сад са оном хегелијанском поезијом срца, хтењем да људска душа изнутра себе исподли у свету у којем живи. Е, то хтење изнутра овде треба да опише одрастање, рани период социјализације, две јунакиње које ће поделити план овога романа.

Способност када је дата сама себи, када не служи вишем него бољем циљу, просто је различје људског бића и све оно што је у нама је недостојно и несавршено. Та социјализација, рано њихово одрастање, где су ове две јунакиње као посестрима, као врста нераскидивог двојца пружа нам прилику да видимо роман «Као да се ништа није догодило», у ком два лика наизменично показују истину тог света, који су покушале да опишу.

Онај догађај изнутра је заправо онај најдубљи догађај који треба да испуни људско биће, а то је снага љубави, љубави породичне коју видимо у кругу породице али и између ове две девојке, а затим љубав која је еротска, страсна која тек треба да конституише породицу за будућности, и на путу те љубави као у сваком добром роману – препреке. Да ли су можда те препреке несавладиве?

Када би се за тренутак удаљили и оставили да вас роман пусти на миру ви би поставили себи драматично питање – па добро, ако те жене тог човека воле толико, како то да из истог тог пориња љубави, која надмаша све друго, није тог човека на овај или онај начин пожелела за себе. Међутим, ви можете некога имати за себе на различите начине. Оне га желе за себе само у оним простору који се отвара у домену врлине. Ни на један други начин он њој не би био то што јесте.

То нас враћа на неке од најстаријих дилема које познаје западно-европска цивилизација. Ово је љубав која нема стварне препреке, и све би се оне савладале да овде не постоји тај проблем, да мора бити то да они буду само на тај начин који је сам по себи идеалан.

Маја је лукаво и интелигентно направила препреку која неће бити спољашња него унутрашња и која ће самим тим морати да произведе неко трагичко дејство. Кад на овакав начин поставите два јунака једно насрам другог ви сте нужио произвели неку врсту коби између њих, јер није у обичним животима дато да се овакве идеалне ствари срећу...

Ко би то могао да издржи да не постоји макар нека врста очаравања или нека врста илузија, или заправо уметност која подиже бољу страну наших душа и лепоту нашег унутрашњег бића ставља у први план, што мање више све остало што се дешава, а не догађа, у нашим животима не чини.

У овој књизи ваља видети врлине Мајине прозе, способност комуникације са читаоцем. Могао бих го рећи и овако - шта друго човек да уради током летевања или у неком месту крај мора него да обнови своју вољу за читањем – томе Мајина књига обилато доприноси.

Какви су госп. Јерков, Ваши утисци са «Трга од књиге»?

Сајам је увек добро организовати, а ако хоћете да будем искрен – овде књига има много а простора мало – према томе ако би ме неко питао колико сам задовољан рекао бих – по количини изложених књига – лепо је углавном...Ако хоћете да будем професорски или књижевно критички настројен онда бих рекао да је крајње време да се размисли и о другачијој форми презентације издавача - на овим малим штандовима и на 1450 степени тешко је поромовисати књигу, а и не треба од људи који воле књигу тражити тај додатни хероизам...

Шта и како бисте Ви мењали?

Град би сада могао, пошто је овај нови облик виђен и утврђен као добар, да размисли и да овој лепоти простора, места и збивања, да нови мах и да књига постане диспонибилна – да буде и лепо изложена ... да можете да је гледате... Не бих ја предлагао ни одређивао, али мислим да Херцег Нови то може да уради. Ево и овде уз цркву има још простора, и у паркићу у граду, а увек треба ићи корак даље, не можемо се заустављати на ономе што је већ освојено, а јако се радујем да програми теку овако и да Херцег Нови лепо живи своје сајамске дане.

Што се програма тиче волео бих једино да има више писаца...

Марија Јовановић, књижевник

Публика је и вечерас показала да воли ваше књиге, шта то вама значи?

Нисам веровала да ће се десити таква популарност мада сам слично доживела након појављивања књиге «Ситничарење са сопственом душом» Она није имала посебну подршку медија, критичара, издавача, а ипак је стекла популарност и дуго остала у врху најчитанијих књига. Наравно не говорим о бестселеру и не размишљамо о томе али добро иде и са романом «Као да се ништа није догодило».

То ме радује наравно, исто као што ме радује свако нови сусрет са публиком.

Оцијените онда и овај херцеговачки сусрет на «Тргу од књиге»

Част ми је била да се појавим на овом сајму, проф Јерков је као и обично, одлично говорио. Био је то трећи програм вечерас, али публика је све лепо прихватила.

Мислим да је сајам у организационом смислу одличан, све функционише, мада сам ја први пут овде, али то је мој утисак, а што се издавача тиче, могло је да их буде и још више.

Нешто се дакле ипак догађа и оставља траг.

Да и то лепо, па ћу увек радо доћи у Херцег - Нови.

***** публика «Тргу од књиге» *** публика о «Тргу од књиге» *****

Тамара Ковачевић, професорка на Факултету у Београду

Мислим да је квалитет књига подједнак као и прошле године, али би ипак било боље да се Сајам одржава у Игалу. Вјероватно би била већа посјећеност што би одговарало издавачима. У Херцег-Новом, на тргу Белагиста је љепши амбијент, а има и више културних програма.

Дошла сам с намером да купим стручну литературу. Све у свему, дивна манифестација.

***** публика о «Тргу од књиге» *** публика о «Тргу од књиге» *****

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА
ТРГ ОД КЊИГА
ХЕРЦЕГ И НЕЊИ

Прва конференција за новинаре Међународног сајма "Трг од књиге" одржана је у просторијама Градске библиотеке и читалнице, 19. јула

Гордана Булатовић, члан Организационог одбора "Трга од књиге"

Сајам књига први пут отворен је 1994. године у порти манастира "Савина" под називом Љетни сајам књига. Отворио га је Момир Булатовић. Прави, међународни статус добио је трећи пут и званични назив је био Међународни љетни сајам књига. Тај карактер задржао је до данас, а то је веома значајно и то је, поред осталих, једна од битних вриједности овога сајма. Током 10 година мијењао је имена. Звао се Међународни сајам књига "Отворена књига", било је предлога и да се организује током зиме управо због успјешности и присуства великог броја људи из свијета умјетности и политичког живота. Отварали су га и присуствовали му Душан Костић, Стеван Раичковић, Мило Ђукановић, Милорад Павић, који је између осталог рекао: "Књига је барометар стања у друштву које се представља и храни духовним добрима."

Знам да ће се и данас скоро у свакој сеоској кући, а нарочито у градској наћи књига из штампарије "Секуловић" или неко издање Српске књижевне задруге. Хоћу да кажем да је књига саставни дио живота наших житеља од искона. А како Павић каже "тамо гдје има књига, има много, много мање зла". Ове године сајам се зове Међународни сајам књига "Трг од књиге" и одржава се по други пут на тргу Херцег Стефана. Из института Др Симо Милошевић, једног лијепог амбијента, преселио се због збивања у нашем друштву у скоро љепши амбијент у организацији СО и захваљујући прошлогодишњем начелнику друштвених дјелатности, госпођици Оливери Доклестић, њеном ентузијазму и енергији, као и институцијама културе. Библиотеци и Херцег фесту.

Ова књижевна манифестација била је богатија током претходних осам година. Учествовало је и по 80 издавачких кућа. Неко од критичара предлагао је да траје и деведесет дана. Била је и садржајнија, богатија музичким нумерама, монодрамама, секвенцама из позоришне умјетности и другим, али је и прошлогодишњи сајам одјењен веома добро у јавности. За наш град је врло значајно да је, поред фестивала "Дани музике", сајам "Трг од књиге", друга међународна манифестација у оквиру херцегњовског културног љета, што значи да се боримо за љепоту у књижевности и срцима људи.

Невенка Митровић, директор Градске библиотеке и читаонице

Изучен кориговања термина одржавања Сајма и неких мање значајних техничких питања, суштински се концепција "Трг од књиге" није промјенила. Нагласила бих да је ово, у организационом смислу, веома комплексна и захтјевна манифестација.

Наш велики проблем био је између осталог обезбјеђивање квалитетних и одговарајућих штандова за излагање које нажалост није могуће обезбједити у Црној Гори. Затим, питање присуства издавача чији је долазак и даље условљен неповољним прописима у вези са преласком границе. План културних програма подразумјева и ризик отказивања најављених програма а то су све отежавајуће околности у организацији Сајма. Прве контакте смо са издвачима успоставили током јуна достављајући им позиве и неопходне информације везане за овај Сајам.

Комуницирали смо са више од 150 домаћих и страних издавача. Позиве смо упутили и удружењима издавача и књижара Републике Хрватске, Федерације Босне и Херцеговине, посредством њихових представника господe Драгана Марковића и Ненада Враницког, али због већ преузетих других обавеза они нису били у прилици да се благовремено организују и дођу у Херцег Нови. При концепирању вечерњих програма трудили смо се да сачувамо осјећај за мјеру и проценимо однос између жеља и могућности, али не на рачун квалитета.

Имајући у виду свеукупну економску ситуацију која се рефлектује на све сегменте друштва, па нажалост и на културу као и финансијска средства опредјељена буџетом Општине Херцег-Нови, јасно је било да нема мјеста нереалним и мегаломанским програмима. Водили смо рачуна о различитим интересовањима и захтјевима посјетилаца.

Дејан Буровић, директор Херцег феста

Наша сарадња се одвија у смислу техничке подршке, логистике, од одабира штандова до свих оних техничких детаља у функционисању сајма "Трг од књиге".

Наше учешће ове године проширено је у смислу предлога за два програма, а то су монодрама Јелисавете Секе Саблић и бајке принцезе Јелисавете Карађорђевић "У царству дуге".

Дакле, настојаћемо и ове године да се потрудимо да све протекне како треба и да нема проблема што се тиче техничке реализације.

MEĐUNARODNI SAJAM KNJIGA TRG OD KNJIGE HERCEG I NOVOG ZEMLJAŠTVA

У наставку конференције за новинаре постављено је неколико питања: шта је урађено како би се избјегли прошлогодишњи проблеми са царинењем књига и плаћањем ПДВ-а, због чега Сајам има одредницу међународни кад нема страних издавача, зашто у Савјету нема више књижевника из Херцег Новог, зашто нема црногорских књижевника...

Невенка Митровић подсетила је да је прошлогодишњи "Трг од књиге" завршен прогласом свих издавача и аутора и апелом да књиге буду ослобођене царине, међутим то није уродило плодом. Из општине Херцег-Нови упућен је потом захтјев надлежном републичком министарству. Одговор је био да се Закон мора поштовати.

Истина, плаћања пореза херцеговска Градска библиотека била је увијек ослобођена када је то затражено, тако је било и са – зборником радова за науку, културу и умјетност "Бока" и "Афтобиографијом" Кирила Цајетковића.

Госпођа Митровић је додала да су издавачи упознати са овим чињеницама па ове године није било толико негативних реакција као лани, издавачи су се боље припремили или су при преласку границе плаћали царину.

Међународни је одредница за "Трг од књиге" коју је он оправдано добио, између осталог и због тога што је на "Тргу од књиге" учесник и једини заступник 15 угледних страних издавача у Подгорици EDUCATIONAL CENTRE – а на списку оних које представља су реномирани издавачи из Њемачке, Италије, Шпаније, Француске, Велике Британије, САД. Ту су и два издавача из Републике Српске...

Одбијена је примједба да у Савјету сајма нема књижевника из Херцег Новог.

На крају конференције чула се да је требало размислити о могућности за ангажовање Мираша Мартиновића, за сарадњу са Марком Марковићем, дугогодишњим књиждаром код кога су се годинама купуљали Андрић, Лалић, Костић, Раичковић...

*** издавачи o «Пјргу од књиге» *** издавачи o «Пјргу од књиге» ***

представник издавачке куће TABERNAKL из Сремске Митровице

Што се тиче организације и самог места одржавања Сајма, ја сам задовољан. Када је у питању посета нема баш много људи, али се ја надам да ће до краја Сајма бити више људи и веће интересовање публике за широк спектар различитих књига, од историјских до дечијих романа.

Опет кажем, изузетно сам задовољан местом где се Сајам одржава. Истина, мало је даље од шеталишта, али по мом виђењу овај део града треба да има овакав догађај.

*** издавачи o «Пјргу од књиге» *** издавачи o «Пјргу од књиге» ***

Вујовић Марија, NE & VO – Нови Београд

У Игалу је било боље јер је било више људи. Организација је добра, али касно укључују светло. Што се тиче посете – катастрофа. Не знам шта је ово, али стварино има мало људи. Нудимо белетристику, најчитаније и најпродаваније књиге у нашој књижари у Београду - Лагуна, Коелџо, Хабјановићка, затим најновији роман Светлане Велмар Јанковић "Востаније". Људи углавном купују бестселере.

Све у свему, задовољни смо.

*** издавачи o «Пјргу од књиге» *** издавачи o «Пјргу од књиге» ***

радница на штанду ДОМ И ШКОЛА из Београда

Локација сајма књига је много боља у Херцег-Новом него у Игалу. Књиге су знатно траженије и одлично се продају. Купци су самим тим задовољнији, а, наравно, и ми. На нашем штанду има доста белетристике, али има и стручних књига. Тренутно је најпродаванија књига «Буђење» коју је написао Антони де Мало.

*** издавачи o «Пјргу од књиге» *** издавачи o «Пјргу од књиге» ***

МЕНЈАРОЧНИ САЈАМ КЊИГА
ТРГ ОД КЊИГА
НЕРАТ И НЕКА 21.08.2004

*** издавачи о «Тргу од књиге» *** издавачи о «Тргу од књиге» ***

Драган LEO COMMERCE – Нови Београд

Задовољни смо организацијом Сајма. Стварно нам сви излазе у сусрет у сваком погледу, од прилагођавања радног времена па до опремања штандова. Замерамо што је на малом простору велики број излагача, и због на величине штандова. Мали су. Посећеност овогодишњег Сајма је, мања од очекиване.

*** издавачи о «Тргу од књиге» *** издавачи о «Тргу од књиге» ***

Представница издавачке куће Задужбина «Петар Кочић» из Бањалуке

Ја сам веома задовољна Сајмом. Посећеност је изузетна јер људи купују књиге. Задовољни смо. У Херцег-Новом је јако лијепо, а и вријеме је лијепо. Људи су баш пријатни.

Међу најпродаванијим на овогодишњем сајму «Трг од књиге» је књига «Владимир или прекинути лет», познате глумице Марине Влади у преводу Загорке Зечевић.

Такође се добро продају антологије њемачких и аустријских pjesника, али и пољских, као и приче Бранка Попића. Књиге Еве Рас су добро продаване, а поготово «Рођени мртви» и њена најновија књига «У асени».

*** издавачи о «Тргу од књиге» *** издавачи о «Тргу од књиге» ***

Владица Величковска, директор «Научна књиге» - Београд

Ми посећујемо херцегновски Сајам већ двије године, а били смо присутни и у Игалу. Разлика између прошлогодишњег и овогодишњег Сајма је мала јер је посећеност углавном идентична. Имали смо срећу, јер је прошле године само последње вече падала киша док је сада прилично облачно време, а могуће је да и то смета посетиоцима. У сваком случају, требало би да будемо задовољни што се народ вратио књизи и што смо и поред финансијских потешкоћа у СЦГ жељни књиге.

Књига има заиста разноврсних – од белетристике до стручне литературе. Ми имамо искључиво стручну литературу. Лично сам задовољна, али сам сигурна да би продаја била боља да је финансијска ситуација боља.

Генерални покровитељ:
ОПШТИНА ХЕРЦЕГ-НОВИ

ОРГАНИЗАТОР:
ОПШТИНА ХЕРЦЕГ-НОВИ, ЈУ ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА И ЧИТАОНИЦА,
ЈУК "ХЕРЦЕГФЕСТ", КЊИЖЕВНА ЗАЈЕДНИЦА ХЕРЦЕГ-НОВИ